

NEMZETKÖZI INTEGRÁCIÓS TÖREKVÉSEK ÉS EZEK AKADÁLYAI A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁJÉKOZTATÁSBAN ALKALMAZOTT INFORMÁCIÓKERESŐ NYELVEKNÉL

Sebestyén György

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Probléma

Nemzetközi törekvések

A jelen tanulmányban [1] ismertetett kutatások legfontosabb feladata az, hogy feltárja, mi akadályozza korunkban a társadalomtudományi információkereső nyelvek nemzetközi integrációját. Az akadály pontos ismeretében javaslatokat lehet kidolgozni ennek az elhárítására.

E kutatások szükségességét ugyanis az indokolja, hogy a vizsgált témakörben évtizedek óta sorozatos kudarcoknak lehetünk a tanúi. Ezek véleményem szerint annak tudhatók be, hogy még nem sikerült világszerte egyértelműen meghatározni a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek integrációját akadályozó viszonyokat és tényezőket. Meggyőződésem, hogy ezek feltárása segítségével számos eddigi nézet és gyakorlati kísérlet, illetve vállalkozás kritikája is elvégezhető, sőt talán lehetőség nyílik az eddigieknél hatékonyabbnak bizonyuló új megoldások, megközelítési módok kidolgozására is.

A nemzetközi integráció akadályának feltárása mindenekelőtt azzal kezdődik, hogy meg kell vizsgálni annak a közegnek a viszonyait és jellegzetességeit, amelyekben az integrációt meg kell valósítani. Legelőször is át kell tekinteni az információkereső nyelveknek a nemzetközi társadalomtudományi információcserében betöltött szerepét és ezzel összefüggésben elemezni kell a társadalomtudományi információ sajátosságait is.

Ebben a vonatkozásban több, igen jelentős nemzetközi visszhangot is kiváltó vizsgálatot végeztek el, amelyek közül véleményem szerint a FID/SD (*FID Committee on Social Science Information and Documentation* = a FID Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Szakbizottsága) és az ICSSID (*International Committee for Social Science Information and Documentation* = Nemzetközi Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Bizottság) által kezdeményezett két vizsgálat [2, 3] a legjelentősebb. E két vizsgálat adatai alapján olyan következtetések vonhatók le, amelyek fontos támpontként szolgálhatnak ahhoz, hogy a társadalomtudományi információ ideológiai jellegéből és interdiszciplinaritásából fakadó fogalmi-terminológiai probléma ismeretében nagy pontossággal körül tudjuk határolni az információkereső nyelvek integrációjának feltételeit és feladatait. Mindezeket a problémákat és összefüggéseket korábban részletesen ismertettem és elemeztem [4], kitérve a társadalomtudományi információ sajátosságainak bemutatására.

A fenti összefüggések és a társadalomtudományi információ sajátosságainak ismeretében pontosan feltárhatóvá és megfogalmazhatóvá válnak azok a kérdéskörök is, amelyek az integrációs kihívás lényegét alkotják. Ezzel kapcsolatban azt kell számba venni, hogy milyen elméleti és gyakorlati ismeretek,

eszközök és módszerek állnak rendelkezésre, amelyeknek elemzése során azután fel lehet tárni az integrációs kihívásra ez ideig adott válaszok sikereinek és kudarcainak az okait.

A fentiek értelmében meg kell vizsgálni azokat a főbb erőfeszítéseket, amelyeket egyes nemzetközi szervezetek, programok: az ECSSID (*European Cooperation in Social Science Information and Documentation* = Európai Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Együttműködés), az ENSZ, a FID (elsősorban a FID/C3 és a FID/SD), az ISO (technikai bizottságai közül elsősorban a TC 37 és a TC 46), a MISON (*Meždunarodnaâ Informacionnaâ Sistema po Obšestvennym Naukam* = Nemzetközi Társadalomtudományi Tájékoztatási Rendszer), az UNISIST Program (*World Science Information System* = Tudományos Tájékoztatási Világrendszer), a COCTA (*Committee on Conceptual and Terminological Analysis* = Fogalmi és Terminológiai Elemzési Bizottság), az IASSIST (*International Association for Social Science Information Service and Technology* = Nemzetközi Társadalomtudományi Információszerzési és Technológiai Egyesület), az ICSSID, az ICSU (*International Council of Scientific Unions* = Tudományos Egyesületek Nemzetközi Tanácsa, ezen belül elsősorban az Abstracting Board – Referálási Bizottság – és az ICSU-UNESCO Koordinációs Bizottság), az IFIP (*International Federation of Information Processing* = Nemzetközi Információfeldolgozási Szövetség), az INFOTERM (*International Information Centre for Terminology* = Nemzetközi Terminológiai Tájékoztatási Központ), az ISSC (*International Social Science Council* = Nemzetközi Társadalomtudományi Tanács), az OECD (*Organization for Economic Cooperation and Development* = Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet által kiadott teaurusz különböző nyelvű verzióinak vizsgálata) tettek és tesznek a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek integrációjának a megvalósítására. A vizsgálatokhoz szervesen kapcsolódnak azok az elemző ismertetések, amelyek bizonyos információkereső nyelvi rendszerekkel foglalkoznak: BSO (*Broad System of Ordering* = Átfogó tárgyköri Osztályozás), ETO [5], ISDS (*International Serials Data System* = Nemzetközi Folyóirat-nyilvántartási Rendszer), PRECIS (*Preserved Context Indexing System* = Szövegösszefüggést Megtartó Indexelő Rendszer), SSCI (*Social Science Citation Index* = Társadalomtudományi Citációs Index).

Ezeknek a vizsgálatoknak az ismertetésére e keretek között nincs mód, összefüggő és részletekbe menő elemzésükkel már kandidátusi értekezésemben [1] foglalkoztam.

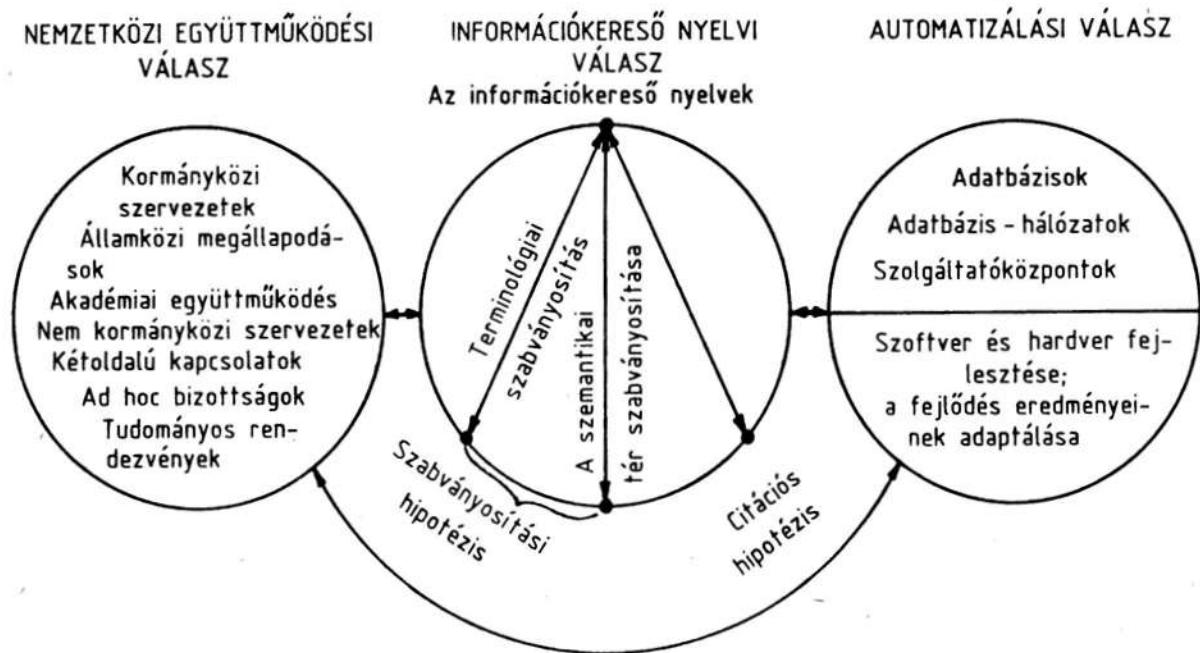
Az integrációs kihívás lényege

A társadalomtudományi információs rendszerek nyelvi rendszereinek nemzetközi integrációját a fogalmi-terminológiai probléma akadályozza, annál is inkább, mivel a fogalmak köztudottan kulcsszerepet játszanak a társadalomtudományi kutatásokban. Minden nemzetközi integrációs vállalkozás ebbe a központi akadályba ütközik, ezért úgy is fogalmazhatunk, hogy a megvalósítás lényege ennek az akadálnak az elhárításából áll. A társadalomtudományi információ osztálymeghatározottságából, ideológiai jellegéből fakadóan a fogalmi-terminológiai bizonytalanság és ellentmondások olyan mértékben jelentősek, hogy még a társadalomtudományok értelmezésére is kiterjednek. A nyelvi rendszerek integrációja tehát csak akkor járhatna teljes sikerrel, ha az integrált rendszer valamennyi tudományágban képes lenne kiküszöbölni a terminológiák sokféleségéből fakadó zajt. A baj az, hogy az egyes fogalmak tartalma vagy pusztán megléte is eltérő aszerint, hogy éppen melyik ideológia hatja át a társadalomtudományokat. Ezért a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek nemzetközi integrációjától elválaszthatatlan a nemzetközi terminológiai szabványosítás problematikája.

A kérdés az, vajon korunkban megvannak-e a feltételek ahhoz, hogy hatékony eszközöket találjunk a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek nemzetközi integrációját akadályozó fogalmi-terminológiai probléma leküzdésére.

Meggyőződésem, hogy az integrációs kihívásra a mai viszonyok között is helytálló, kielégítő választ lehet adni. Olyan választ, amely megfelelő hatékonyságú gyakorlati megoldások, eszközök, rendszerek kidolgozását teszi lehetővé. A végső, minden lényeges szempontra kiterjedő választ azonban nem könnyű megtalálni. Az integrációs kihívásra ez ideig is nagyon sokféle választ adtak már, amelyek jellegüket, megközelítésmódjukat tekintve rendkívül különbözőek. De még azokban az – egyébként gyakori – esetekben is, amikor e válaszok valamelyike helytállónak bizonyult, tévedés volna ezt végleges és teljes értékű megoldásként kezelni. Ugyanis ezek az integrációs kihívásnak csupán valamelyik részletkérdésére vonatkoznak, illetve a kihívás komplex problematikáját csak részlegesen képesek megoldani.

Az integrációs kihívásra a viszonylag végleges és minden szempontból kielégítő, hatékony gyakorlati eljárásokat is megalapozni képes választ csak akkor találhatjuk meg, ha elvégezzük a legjelentősebb részválaszok elemzését, majd szintetizáljuk a levont tanulságokat.

1. ábra Az integrációs kihívásra adott komplex válasz sémája

Az integrációs kihívásra adott válaszokat három fő csoportba soroltam:

- ◆ információkereső nyelvi válaszok,
- ◆ nemzetközi együttműködési válaszok,
- ◆ automatizálási válaszok.

E három kategória között ugyan vannak bizonyos átfedések, mégis csak a felsorolt válaszkategóriák együttes alkalmazása hozhat elfogadható gyakorlati eredményt (1. ábra).

Az információkereső nyelvi válasz

Az integrációs kihívásra eddig még nem sikerült egyetlen olyan információkereső nyelvi választ sem adni, amely igazán életképes, hatékony rendszerek kidolgozását és működtetését tette volna lehetővé. Ezért az integrációs kihívás megválaszolására javasolt társadalomtudományi információkereső nyelvi megoldások, eszközök, rendszerek működési alapelveit egyelőre hipotéziseknek kell tekintenünk.

Az információkereső nyelvi válasz kétféleképpen kísérheti meg a fogalmi-terminológiai akadályok leküzdését: vagy direkt, azaz szemantikai megoldásokat keres; vagy — ezzel éppen ellentétben — indirekt módon, a fogalmi-terminológiai akadályok megkerülésével próbál eredményt elérni. A direkt megoldásokat nevezhetjük szabványosítási hipotézisnek, az indirekt megoldásokat pedig citációs hipotézisnek.

A szabványosítási hipotézis

A szabványosítási hipotézis lényege az, hogy a szabványosítás által biztosított kompatibilitás képezné az integráció megvalósításának az alapját. Felforrul a kérdés, hogy a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek nemzetközi integrációjánál mi jelenti a szabványosítás lényegét.

Erre nem nehéz felelni, hiszen tudjuk, hogy az integráció fő akadály a fogalmi-terminológiai probléma; tehát világos, hogy a szabványosításnak mindenekelőtt a szemantika területén kell érvényesülnie. Minél több rendszer kompatibilis, és a kompatibilitás minél nagyobb szemantikai mélységben érvényesül, annál teljesebb az integráció. Az egyéb területeken történő szabványosítás a szemantikaihoz képest csak mellékes, semmiképpen sem járul hozzá a problémakör elsődleges, lényegi megoldásához. Hiába szabványosítanánk és tennénk egymással kompatibilissá pl. két különböző osztályozási rendszer jelzeteit, hiszen az esetek jelentős részében a kompatibilis jelzetek nem hozták magukkal az általuk képviselt szemantikai egységek összeegyeztetését is.

A szemantika területén folyó szabványosításnak két alapvető formáját figyelhetjük meg: vagy a terminológiai szabványosításon (pl. INTERCONCEPT), vagy pedig a szemantikai tér szabványosításán (pl. TITT = Többnyelvű Integrált Társadalomtudományi Tezaurusz) alapulnak.

A terminológiai szabványosítás

A terminológiai szabványosítás nemzetközi szinten határozza meg és egyezteteti össze az egyes társadalomtudományi fogalmak jelentését, majd minden egyes fogalomhoz egy-egy szakkifejezést rendel a szabványosításban részt vevő tagországok szaknyelvén. A terminológiai szabványosítás sikeres megvalósítása esetén az erre épülő információkereső rendszerek kompatibilitása teljes értékűvé válhatna, vagyis az általuk indexelt információ bármelyik rendszer nyelvén releváns módon visszakereshető lenne.

Korunk viszonyai között azonban a terminológiai szabványosítás nem hajtható végre olyan mértékben, ami lehetővé tenné az információkereső nyelvi rendszerek kompatibilitásának optimális mélységű megvalósítását, sőt ennek még csak a megközelítése sem várható. A különböző ideológiák által meghatározott társadalomtudományi irányzatok mélystruktúrája, fogalmi rendszere és nomenklatúrája ugyanis korunkban annyira heterogén és inkompatibilis, hogy ezek között a terminológiai szabványosítás — és természetesen az erre épülő kompatibilitási és fordítási vállalkozások is — gyors ütemben és átfogó, egyetemes méretekben csak az általánosságok szintjén valósíthatók meg. Az információszerezési törvényszerűségeiből következő észszerűsítési megfontolások is arra figyelmeztetnek, hogy a feladat megvalósításához jelenleg aligha van meg a szükséges intellektuális kapacitás. Ha a jelenlegi intellektuális tőkével, eszközrendszerrel és módszertannal vállalkoznánk a társadalomtudományi terminológiai szabványosítás átfogó, egyetemes elvégzésére, akkor egyrészt céljainknak csupán a töredékét tudnánk megvalósítani, másrészt ezek a töredékes eredmények is jelentős részükben már többé-kevésbé túlhaladottakká válnának, mire megszűlnének [6].

A szemantikai tér szabványosítása

A szemantikai tér szabványosítására épülő információkereső nyelvi rendszerekben döntő szerepet játszik a teaurusz. Bár a teaurusz elemi egysége is a fogalom, a teaurusz mégsem alkalmas a terminológia előírására, szabványosítására. A teaurusz a szemantikai teret próbálja szabványosítani. A terminológia vitatott, bizonytalan részeit úgy iktatja ki, hogy deskriptor — nem deskriptor kapcsolatokat dolgoz ki, vagyis n számú kifejezés közül kiemeli a legpontosabb értelműeket, majd ezekhez további segítségül feltüntet egy sor paradigmikus relációt.

A problematikus jelentésű terminológia kiiktatása első látásra olyan módszernek tűnik, amely eredményesen alkalmazható a társadalomtudományi információkereső nyelvi eszközök nemzetközi integrációjában is. Gondoljunk viszont arra is, hogy ha a lényeges terminológia túlnyomó részét is kénytelenek vagyunk kiiktatni, akkor végül a teaurusz már alig tartalmaz valamit az általa feldolgozandó tudományág vagy szakterület nomenklatúrájából. Az így megkísérelt integrációban ugyanis a társadalomtudományi információ fogalmi-terminológiai problémáját csak azon az áron tudjuk orvosolni, ha gyakorlatilag kiiktatjuk a szakterületek mélystruktúrájának a lényegét is. Ekkor túl nagy lenne a nem deskriptorok száma, ugyanakkor deskriptorkészletünk rendkívül szűkösre csökkenne, ráadásul ehhez az elégtelen deskriptorkészlethez is csak nagyon kevés paradigmikus relációt tudnánk hozzárendelni. A szemantikai tér szabványosítása tehát nem kínál külön perspektívát, mint a terminológiai szabványosítás [7].

A citációs hipotézis

A citációs hipotézis lényege az, hogy a hivatkozást téve a rendszer indexelő és kereső eszközévé, sikerül megkerülni a társadalomtudományi információ fogalmi-terminológiai akadályait. Ez a megkerülés vitathatatlan, azonban a citációs hipotézisnek is megvannak a maga korlátai, amelyek miatt végső soron ez a megközelítési mód sem képes megoldani a társadalomtudományi információ ideológiai jellegeből fakadó integrációs problémákat. A fogalmi-terminológiai probléma megkerülése a lényegen mit sem változtat, mivel az e problémát kiváltó okok ekkor is akadálytalanul érvényesülnek. Ezt könnyű belátni, ha arra gondolunk, hogy az egymással szemben álló, egymástól elszigetelt, vagy pedig egymás munkája iránt érdektelen társadalomtudományi kutatási csoportosulások nem ismerik és nem idézik egymást olyan mértékben, ami lehetővé tenné egyrészt valamennyi irányzatnak objektív, arányos képviselőt, másrészt biztosítaná a világ társadalomtudományi információtermésének lényegi hiányosságoktól mentes feltárását. A világon folyó társadalomtudományi kutatómunka idézési és nem idézési gyakorlatában olyan szelekció érvényesül, amely az ideológiai meghatározottság legszerveesebb következménye, sőt nagyon gyakran ennek előmozdítója is.

* * *

Az információkereső nyelvi válaszok tehát önmagukban nem képesek kellő hatékonysággal megoldani

dani a társadalomtudományi információ fogalmi-terminológiai problémáit, csakis a helyesen értelmezett nemzetközi együttműködéssel és az automatizálási eszközrendszerekkel együttesen alkalmazva válhatnak eredményessé.

A nemzetközi együttműködési válasz

A társadalomtudományi információ fogalmi-terminológiai problémája ideológiai meghatározottságából ered. A fentebb ismertetett nyelvi válasz nem járhat teljes sikerrel, mert nem az eredeti okot, hanem csak az okozatot kívánja megszüntetni. Ameddig tehát eltérő társadalmi rendszerek és ideológiák lesznek, addig önmagában alkalmazva semmiféle technikai megoldás nem lesz képes hatékonyan integrálni a társadalomtudományi tájékoztatási rendszerek nyelvi rendszereit.

A fennálló társadalmi rendszerek és ezek ideológiái nem fognak máról holnapra megváltozni, megszűnni. Ugyanakkor viszont a nemzetközi társadalomtudományi információcsere fokozására és ennek érdekében az információs rendszerek integrációjának fejlesztésére égetően nagy szükség van, bár be kell látnunk, hogy ezeknek az integrációs céloknak a megvalósítását még nagyon sokáig olyan viszonyok között kell megkísérelnünk, amelyek eleve meghiúsítanak minden abszolúte teljes integrációt. (Sőt, a társadalomtudományi kutatások lényegéből következően kérdésesnek tűnik, hogy valaha is lehetséges lesz-e a teljes integráció.) Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy nem lehet és nem kell az 1. válaszban ismertetett szabványosítási és citációs hipotézisre épített különböző technikai megoldásokat kiegészíteni és bizonyos fókig hatékonyabbá tenni olyan eszközökkel és módszerekkel, amelyek ha nem is képesek az ideológiai különbségekből eredő integrációs akadályok megszüntetésére, mindenképpen jók arra, hogy feltárják és fejlesszék a nemzetközi társadalomtudományi együttműködés lehetőségeit.

Sok nemzetközi szervezet nagy erőfeszítéseket tesz a nemzetközi társadalomtudományi együttműködés fejlesztésére. Ennek a komplex együttműködésnek szerves részei a társadalomtudományi információs rendszerek visszakereső nyelveinek integrációját szolgáló törekvések. A nemzetközi együttműködés alapját általában a különböző nemzeti bázisintézmények, szakbizottságok képezik, amelyek nemzetközi központ, testület irányítása alatt működő hálózatot alkotnak. Melyek azok a legfontosabb következtetések, amelyeket ezekből az együttműködési formákból levonhatunk?

Mindenekelőtt az országok közötti egyenjogúságon alapuló együttműködést kell érvényesíteni. A

nyelvi rendszerek integrációja a társadalomtudományi információs rendszerekben csak akkor lehet igazán hatékony, ha a maga sokoldalú teljességében tükrözi valamennyi nemzeti kultúra, ill. az erre épülő társadalomtudományi kutatási eredmények összes lényeges specifikumát. Az integráció sikerének érdekében ezekből a nemzeti sajátosságokból kell kiindulni, csupán ezek feltárása, összegyűjtése és elemzése után kerülhet sor a nemzetközi szintézisre [8].

Ennek az integrációs módszernek a lényegéből következő, hogy átfogó, gyors és mutatós sikerek nem várhatók tőle. Lassú, aprólékos, finom részleteket tisztázó munka ez, amely kis lépésekkel, fokról fokra halad előre.

Az országok közötti egyenlőség alapján folytatott integrációs együttműködéssel szemben megfigyelhetők bizonyos erőteljes monopolisztikus törekvések is, amelyek integráció helyett egy adott társadalomtudományi irányzat információpolitikáját próbálják az egész világon érvényre juttatni. Egyes bírálókat kifogásolják a multinacionális informatikai vállalatoknak azon törekvéseit, amelyek monopolizálni kívánják a világ információpiacát. Ennek a tevékenységnek a legfőbb mozgóereje a profitszerzés, így elválaszthatatlan tőle a szakadatlan konkurenciaharc. Mindez azzal a következménnyel jár, hogy ezek a vállalatok a nemzetközi információcserében csak azokat az információkat, ill. forrásokat, csatornákat és módszereket választják ki, amelyektől ideológiai céljaik és üzleti politikájuk sikeres megvalósítását remélhetik. Ez az üzleti politika a tőkés gazdaságpolitika szerves része, ebből következően a nemzetközi információcserében érdekeiknek megfelelően szelektálnak. Ez a fajta társadalomtudományi információpolitika vitathatatlan eredményei és üzleti sikerei ellenére sem tekinthető olyan modellnek, amelytől a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek nemzetközi integrációjának sikeres megvalósítását remélhetnénk.

Az automatizálási válasz

A nyelvi válasznál tárgyalt hipotézisek számos technikai megoldás kiindulópontját, működési elvét alkotják. Bár ezek közül önállóan alkalmazva egyetlen sem alkalmas a társadalomtudományi információ fogalmi-terminológiai problémájának a gyökeres megoldására, el kell ismerni, hogy minden egyes hipotézisnek — így természetesen a rájuk épülő technikai megoldásoknak is — megvan a maga valós, sajátos, kizárólagos előnye, amelyet más megoldások alkalmazásától nem kaphatunk meg. Kézenfekvőnek látszik, hogy a nemzetközi integrált társadalomtudományi információkereső

nyelvi rendszerben valamennyi hipotézist egyszerre szerepeltessük, mert így joggal remélhető, hogy a rendszer képes lesz egyesíteni az összes hipotézis, ill. a rájuk épülő rendszerek valamennyi előnyét. Indokoltnak lúnik egy vagy több olyan számítógépesített nemzetközi integrált társadalomtudományi információs rendszer kifejlesztése, amely a világ valamennyi jelentősebb társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerét tartalmazná, sőt fel is dolgozná.

Magától értetődő, hogy egy ilyen hatalmas méretű nyilvántartás alapfeltétele a számítógép. Ha azonban a számítógépet kizárólag csak a nyelvi rendszerek adatainak a nyilvántartására alkalmazzuk, még igen messzire vagyunk az integráció megvalósításától. A számítógépet arra is fel kell használni, hogy a tárolt adatokat elemezve és összehasonlítva megoldja számunkra a társadalomtudományi információ nemzetközi integrációjának rendkívül bonyolult feladatait. Mi ennek a lényege? Véleményem szerint az, hogy az ötödik generációs számítógépek elterjedése nemcsak az adatfeldolgozás sebességét fogja megsokszorozni, de lehetővé teszi az olyan természetű célok megvalósítását is, amelyeket ez ideig a szükséges intellektuális töke nélkül lehetetlenség volt keresztülvinni. A szekunder adatbázisokból kiindulva szimulálni lehet majd az új tudományos információk létrejöttének mechanizmusát, csaknem szinkronba lehet kerülni a nemzetközi társadalomtudományi fogalmi-terminológiai fejlődéssel. Így nagymértékben csökkenteni lehet az integrált információkereső nyelvi rendszerek stabilitása és dinamizmusa közötti ellentmondást, vagyis a társadalomtudományi információkereső nyelvi rendszerek olyan egyetemes és nemzetközi integrációját tudjuk megvalósítani, amely mikroszinten is képes aktuális és releváns információt szolgáltatni.

Irodalom és jegyzetek

- [1] A tanulmány a szerző *Nemzetközi integrációs törekvések és ezek akadályai a társadalomtudományi információs rendszerek nyelvi rendszereiben* c. kandidátusi értekezésének legfontosabb következtetéseit foglalja össze. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 1985. 250 p.
- [2] HOGEWEG DE HAART, H. P.: Characteristics of social science information: a selective review of the literature. Part I. = *Social Science Information Studies*, 3. köt. 3. sz. 1983. p. 147–164. Part II. = *Social Science Information Studies*, 4. köt. 1. sz. 1984. p. 15–30.
- [3] MEYRIAT, J.: Social science information languages: a comparative analysis. = *International Classification*, 7. köt. 2. sz. 1980. p. 60–65.
- [4] SEBESTYÉN Gy.: Az információkereső nyelvek szerepe a nemzetközi társadalomtudományi információcserében. = *Kutatás-fejlesztés*, 25. köt. 3–4. sz. 1985. p. 254–264.
- [5] Az Egyetemes Tizedes Osztályozás vonatkozásában elsősorban azok a munkálatok, amelyek az ECSSID és a MISON keretében az ETO és a MISON Rubrikátor kompatibilitását igyekeznek megteremteni: 42nd Session of FID/C 3+92/99. = *FID News Bulletin*, 31. köt. 6. sz. 1981. p. 45.
- [6] A terminológiai szabványosítás problémáival bővebben foglalkozik: SEBESTYÉN Gy.: Nemzetközi fogalmi tájékoztatás a társadalomtudományokban: az INTERCONCEPT rendszer tervezete. = *Kutatás-fejlesztés*, 24. köt. 1. sz. 1984. p. 2–25.
- [7] A szemantikai tér szabványosításának korlátait fejt ki: SEBESTYÉN Gy.: Többnyelvű integrált tezauszok megvalósításának kilátásai a társadalomtudományokban. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 31. köt. 8. sz. 1984. p. 285–297.
- [8] RÓZSA Gy. – SEBESTYÉN Gy.: Nemzetközi együttműködés és a magyarországi társadalomtudományi információ. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 31. köt. 11. sz. 1984. p. 440–452.

SEBESTYÉN GYÖRGY: Nemzetközi integrációs törekvések és ezek akadályai a társadalomtudományi tájékoztatásban alkalmazott információkereső nyelveknél

A kérdés az, mi a legfőbb akadálya korunkban a társadalomtudományi információkereső nyelvek nemzetközi integrációjának. Az akadály pontos ismeretében javaslatokat lehet kidolgozni az elhárításra. Kiindulópont a társadalomtudományi információ sajátosságainak összegező meghatározása, majd az integrációs kihívás megfogalmazása. Az in-

SEBESTYÉN, Gy.: International integration effort and its impediment by the search languages applied to social science information retrieval

The impediments to the integration of information search languages in social sciences are studied. With a thorough knowledge of the obstacles, proposals could be elaborated for their elimination. The starting point is the general determination of the features of social science information followed by the wording of the integration challenge. Final answer to this challenge that is satisfactory in all re-

tegrációs kihívásra a végleges és minden szempontból kielégítő, valamint a hatékony gyakorlati hasznosításokat is megalapozni képes választ csak akkor adhatjuk meg, ha elvégezzük a legjelentősebb részválaszok elemzését, majd szintetizáljuk a levont tanulságokat. A tanulmány foglalkozik az integrációs kihívásra adott válaszok különböző kategóriáival (információkereső nyelvi válaszok, nemzetközi együttműködési válaszok, automatizálási válaszok), s arra jut, hogy az ismertetett válaszkategóriák együttes alkalmazása járhat csak elfogadható gyakorlati eredménnyel.

* * *

ШЕБЕШТЕН, Дь.: Стремления к международной интеграции и препятствия, связанные с применением информационно-поисковых языков в общественно-научной информации

В статье ставится вопрос о том, что является основным препятствием международной интеграции общественно-научных информационно-поисковых языков в наши дни. Зная эти препятствия, можно разработать предложения для устранения этих препятствий. Исходным моментом является обобщающее определение особенностей общественно-научной информации. Окончательный и по всем аспектам удовлетворительный ответ, способный обосновать эффективное внедрение в целях интеграции, можно дать только после анализа поступивших ответов и синтетизирования сделанных выводов. В статье рассматриваются различные категории ответов, поступивших на вызов к интеграции (ответы по информационно-поисковому языку, по международному сотрудничеству, по автоматизации). Автор делает вывод, что только совместное использование всех категорий ответов может дать применимые в практике результаты.

spects and that can establish effective utilization might be given only after the analysis of most important partial answers have been completed, and the experiences have been synthesized. The author analyses various categories of answers to the integration challenge (information search language answers, international cooperation answers, automation answers), and he concludes that the combined application of answer categories can only lead to practical results.

* * *

SEBESTYÉN, Gy.: Internationale Integrationsbestrebungen und ihre Hindernisse bei den in der sozialwissenschaftlichen Informierung angewandten Informationsrecherchesprachen

Die Frage besteht darin, was das grösste Hindernis der internationalen Integration der sozialwissenschaftlichen Informationsrecherchesprachen zu unserer Zeit bedeutet. In genauer Kenntnis des Hindernisses können Vorschläge zur Beseitigung ausgearbeitet werden. Der Ausgangspunkt ist die zusammenfassende Bestimmung der Eigenarten der sozialwissenschaftlichen Information, sodann die Formulierung der Herausforderung der Integration. Die endgültige und in jeder Hinsicht befriedigende Antwort auf die Herausforderung der Integration, die fähig ist, wirksame praktische Ausnützungen zu begründen, kann nur dann gegeben werden, wenn wir die Analyse der bedeutendsten Teilantworten durchführen und dann die gezogenen Lehren synthetisieren. Die Studie beschäftigt sich mit den verschiedenen Kategorien der Antworten, die auf die Herausforderung der Integration gegeben wurden (Antworten der Informationsrecherchesprachen, Antworten der internationalen Zusammenarbeit, Antworten der Automatisierung), und zieht die Schlussfolgerung, dass nur die gemeinsame Anwendung der erwähnten Antwortkategorien ein annehmbares praktisches Resultat haben kann.